

S. Basilius orat. in illud: « Attende tibi », non procul ab initio: « Impium, inquit, est dicere, impossibilia esse spiritus præcepta ».

S. Joannes Chrysostomus homil. 8. de pœnitent. circ. med. « Nequaquam, inquit, Dominum accuses, haud mandat impossibilia. Multi et ipsa superant præcepta ». Similia habet homil. 19. in epist. ad Hebr. homil. 39. in Matth. et homil. 2. in epist. ad Philip.

S. Cyrillus lib. III. contra Julianum circa medium, ipsum etiam præceptum: Non concupisces, quod omnium difficillimum judicatur, dicit, impleri posse per gratiam.

Ex Latinis S. Hilarius in Psal. 118. tractans illud: *Latum mandatum tuum nimis*; « latum, inquit, mandatum Dei est, et in omnia spei nostræ genera diffunditur, ut non difficile sit, si voluntas adsit, præcepto Domini obtemperare ».

S. Hieronymus lib. 3. adversus Pelagianos prope initium: « Deus, inquit, possibilia mandavit, hoc nulli dubium est ». Idem in comment. ad cap. 5. Matt. prope finem: « Multi præcepta Dei sua imbecillitate mentientes, putant esse impossibilia, quæ præcepta sunt ». Et: « Sciendum est ergo, Christum non impossibilia præcipere, sed perfecta, quæ fecit David, etc. ».

S. Augustinus lib. de natura et gratia, cap. 43: « Non igitur, inquit, Deus impossibilia jubet, sed jubendo admonet, et facere quod possis, et petere quod non possis ». Ubi docet, mandata omnia esse possibilia, sed alia immediate, alia mediate, id est, mediante oratione.

Hoc testimonium Concilium Tridentinum citavit, vel potius suum fecit sess. 6. cap. 11. Ideo respondet Kemnitius, Augustinum fuisse vexatum a Pelagianis ista quæstione, essent ne Dei præcepta possibilia, et ad cavendam invidiam abstinuisse a voce impossibilitatis, interdum etiam concessisse esse possibilia, sed sine præjudicio veritatis. Nam in libro de perfectione justitiæ resp. 16. dicit Augustinus, non esse quæstionem, an possit homo vitare omnia peccata, sed quando, et per quem. Potest enim vitare, sed in alia vita, non in ista et per gratiam, non per naturam, quod est idem, ac si dixisset, legem esse possibilem, sed in cœlo, non in terris, post mortem non in vita. Item in lib. 3. contra duas epist. Pelagianorum, cap. 7. dicit, gratiam Dei dedisse homini studium præcepta servandi, et eandem gratiam ignoscere, si

quid minus fit. Quibus verbis videtur S. Augustinus dicere voluisse, mandata non esse impossibilia, non quod impleri possint, sed quia quod non impletur, indulgetur.

At Kemnitius confundit more suo duas quæstiones, utrum præcepta servari possint, et an possit homo vivere absque peccato. Istæ enim quæstiones adeo diversæ sunt, ut ad priorem semper Augustinus responderit affirmando, ad posteriorem responderit semper negando. Peccata enim venialia non sunt contra, sed præter mandata, et etiamsi essent contra mandata, non tamen necesse est, ut in quolibet opere peccatum veniale admisceatur. Itaque sanctus Augustinus constanter docet, non posse hominem in hac vita cavere omnia peccata venialia, lib. de natura et gratia, cap. 34. de spiritu et littera, cap. ult. lib. 1. ad Bonifacium contra duas epist. Pelagianorum, cap. 14. in epist. 89. et 95. et in toto libro de perfectione justitiæ.

Atque hoc modo intelligitur, quod objicit Kemnitius ex libro de perfectione justitiæ, non enim Augustinus dicit, mandata servari posse in cœlo, non in terra, sed in cœlo non in terra habituros nos eam perfectionem, ut vivamus omnino absque peccato, etiam veniali. Immo in altero loco nobis objecto, id est, in lib. 3. ad Bonifacium, cap. 7. cum Pelagiani colligerent ex sententia Augustini id, quod nunc Kemnitius colligit, legem videlicet in cœlo impleri posse, non in terra, respondit Augustinus, valde illos errare, præcepta enim ad hanc vitam, non ad aliam pertinere: « Hic, inquit, præcipitur nobis, ut diligamus, ibi autem diligere non obedientia, sed felicitas erit ».

Quod autem ibidem subjungit, gratiam Dei præbere studium ad implenda mandata, et indulgentiam, si quid minus impletur, non arguit præcepta esse impossibilia, sed hominem non esse impeccabilem. Sensus enim eorum verborum est, ex gratia Dei hominem habere, ut velit, et studeat implere mandata. Quod si forte aliquando labatur et non impleat, ex gratia item indulgentiam esse sperandam.

Jam vero quod S. Augustinus ad priorem quæstionem semper respondeat affirmando, hæc loca testantur. Lib. de natura et gratia cap. 69: « Eo ipso quod firmissime creditur Deum justum et bonum impossibilia non potuisse præcipere, hinc admonemur et in facilibus quid agamus, et in difficilibus quid

petamus. Omnia quippe facilia fiunt charitati, cui uni Christi sarcina levis est ». Lib. II. de peccat. merit. et remiss. cap. 3: « Non præciperet Deus aliquid, quod esset humanæ impossibile voluntati ». Et in eodem lib. cap. 6: « Dubitare non possum nec Deum aliquid impossibile homini præcepisse, nec Deo ad opitulandum et adjuvandum, quo fiat quod jubet, impossibile aliquid esse ». Lib. de gratia et libero arbitrio cap. 16: « Magnum aliquid Pelagiani se scire putant, quando dicunt, non juberet Deus, quod sciret, non posse ab homine fieri, quis hoc nescit? In Psal. LVI: « Non imperaret hoc Deus, ut faceremus, si impossibile judicaret ».

## CAPUT XIII.

*Legem Dei non esse impossibilem, probatur rationibus.*

Accedant postremo etiam rationes. Prima ratio, potest homo facere plus quam Deus præcipiat, igitur multo magis potest implere præceptum. Posse autem fieri plus quam Deus præcipiat, testatur Dominus Matth. XIX. qui posteaquam dixerat: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, et quidam responderat, *hæc omnia servavi a juventute mea*; Rursus eidem ait: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, etc.* (1).

Testatur quoque S. Joannes Chrysostomus loco citato hom. 8. de pœnitentia: « Multi, inquit, et ipsa superant mandata ».

Testatur denique S. Augustinus serm. 18. de verbis Apostoli: Non grande onus impositum est virginibus, major amor imposuit majus onus, tamquam dicerent, quid jubes? ne adulteræ simus hoc præcipis? amando te plus facimus, quam præcipis ».

Secunda ratio si præcepta essent impossibilia, neminem obligarent, ac per hoc præcepta non essent præcepta. Neque enim fingi potest, quomodo aliquis peccet in eo, quod vitare non potest. Quod si non peccat, qui legis transgressionem vitare non potest, profecto nec legem transgreditur, nec legem ullam habet. Non enim fieri potest, ut legis transgressio non sit peccatum, cum nihil sit aliud peccatum, nisi transgressio legis.

Tertia, si lex Domini esset impossibilis, sequeretur, Deum omni tyranno esse crudeliorem et stultiorem, quippe qui ab ipsis etiam amicis tributum exigeret, quod nemo solvere posset, et leges ferret, quas sciret a nemine observandas. Quod vero Philippus et Kemnitius dicunt, non esse audiendam politicam justitiam, quæ docet, nihil præcipi posse aut debere, quod servari non possit, fortasse locum haberet, nisi huic justitiæ politicæ, vel potius rectæ rationi Scripturarum et Patrum testimonia consentanea non haberemus. At cum politica in hac parte mirifice cum divinæ Scripturæ auctoritate consentiat, quid ni rationem politicam potius, quam Lutheri delirationem audiamus.

Quarta ratio, *Christus passus est, ut justificatio legis impleretur in nobis*, ut dicitur ad Roman. VIII. Item docuit nos orare: *Fiat voluntas tua sicut in cœlo et in terra* (2), Matth. VI. ubi petimus gratiam implendi præcepta, ut exponunt S. Cyprianus in sermone de oratione Dominica. Et S. Augustinus lib. III. ad Bonifacium cap. 7. Denique *Christus factus est omnibus obedientibus sibi causa salutis æternæ*, Hebr. V. (3). At si lex impleri non potest, Christus non obtinuit quod voluit, frustra nos oramus quotidie, et nemo omnino salvari poterit. Nam si lex impleri non potest, justificatio legis numquam impletur in nobis, etiamsi Christus venerit in similitudinem carnis peccati, et de peccato, id est, victima pro peccato, damnaverit peccatum, nec fit unquam Dei voluntas in terra, sicut in cœlo, etiamsi Christo magistro freti hanc orationem assidue frequentemus, nec unquam vere obedimus Christo, ac per hoc nulli nostrum erit causa salutis æternæ.

Quinta ratio, omnes vere justificati Spiritum sanctum habent, ut Scripturæ passim testantur, Rom. V. et VIII. I Corinthios III. Galatas III, Titum III, et alibi. At Spiritus sanctus fructus suos parit, qui numerantur ad Galat. V: *Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas*. Qui vero hos fructus habet, non accusatur a lege, quippe qui eam non prævaricatur, sed implet. Idem enim significat quod in eodem loco subjungitur, *adversus hujusmodi non est lex*. Non enim lex habet,

(1) Math. XIX, 17.—(2) Rom. VIII, 4; Math. II, 10.—(3) Heb. V, 9.—(4) Gal. V, 22.—(5) Rom. VIII, 2.

in quo accuset eos, qui sunt præditi charitate, patientia, etc. et ideo paulo ante dixerat idem Apostolus: *Si spiritu ducimini, non estis sub lege.* Et ad Roman. VIII. *Lex spiritu vitæ liberavit me a lege peccati et mortis* (1). Quia videlicet lex in corde scripta, id est, Spiritus sanctus in corde diffusus facit implendo legem, ut lex non accuset amplius, neque occidat, ut prævaricatores: ergo de primo ad ultimum, qui est justificatus, propter Spiritum, quem accipit, legem omnino implet, et si non implet, nec spiritum accepit, nec vere justificatus est.

Sexta ratio omnes justificati ex Deo nati sunt ut perspicuum est ex plurimis locis divinæ Scripturæ, Joan. I. *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Joan. III. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto.* I Petr. II. *Quasi modo geniti infantes.* Jacobi I. *Genuit nos verbo veritatis.* I Joan. IV. *Qui diligit, ex Deo natus est.* Roman. VIII. *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater. At qui natus est ex Deo, non peccat, nec potest peccare, quia ex Deo natus est* (2), ut habetur I Joan. III. qui autem non peccat, non prævaricatur, sed implet legem, qui enim legem non implet, hoc ipso prævaricatur et peccat. Igitur omnis, qui vere justificatus est, implet legem, nec potest fieri, ut justificatus maneat, et legem non impleat. Quare qui legem impossibilem esse dicunt, contra Scripturarum apertissima testimonia, hominem justificatum ex Deo natum esse negare coguntur.

#### CAPUT XIV.

##### *Solvuntur objectiones hæreticorum.*

Superest ut argumenta hæreticorum breviter dissolvamus.

Primo obijciunt Calvinus in Antidoto, et Kemnitius in Examin. illud S. Petri Actor. XV. *Quid tentatis imponere jugum super cervices discipulorum, quod nec nos, nec patres nostri portare potuimus? sed per gratiam Domini nostri Jesu Christi credimus salvari, quemadmodum et illi.* Hæc enim verba dicuntur fidelibus, non infidelibus, ne forte

(1) Rom. VIII, 2.—(2) Joan. I, 13; ibid. III, 3; I Petr. II, 2; I Joan. IV, 7; Rom. VIII, 15.—(3) Act. XV, 10. — (4) Gal. V, 21.

respondeatur, legem esse jugum importabile sine gratia et non renatis, non autem renatis, et qui gratiam Dei habent. Præterea intelligi debent hæc verba de omni lege, tam cæremoniali, quam morali, tum quia solæ cæremoniæ legis non superant vires humanas, tum quia particula adversativa, « sed », opponit gratiam legi simpliciter, tum quia si cæremonialis lex jugum est importabile, quanto magis lex moralis jugum erit importabile?

Respondeo: non loquitur S. Petrus nisi de lege cæremoniali. Id quod evidenter probo, primum ex occasione illorum verborum. Scribit enim S. Lucas, surrexisse quosdam ex discipulis, qui dicerent, oportere gentiles conversos ad fidem circumcidi, et Mosis legem omnino servare: atque istam fuisse causam, cur Apostoli Concilium coegerint, ut viderent de verbo hoc. Perspicuum est igitur, de circumcissione aliisque id genus cæremoniis Apostolum Petrum esse locutum.

Secundo, idem probatur ex decreto illius Concilii, quod juxta Petri sententiam constitutum fuit. Sic enim habet decretum: *Visum est Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, a sanguine, suffocato et fornicatione.* Quæro igitur, utrum ista dicantur sola necessaria ex lege cæremoniali Judæorum, an ex omni lege simpliciter. Si ex lege cæremoniali Judæorum, habemus quod volumus. Si ex omni lege simpliciter, id sequetur absurdum, ut non sit necessarium Christiano non colere idola, non mœchari, non furari, non occidere, non falsum testimonium dicere, et alia, de quibus Apostolus ait Gal. V. *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Dicent fortasse, necessaria quidem esse hæc omnia, sed non inde homines justificari. At num ex illis quatuor, quæ sola dicuntur necessaria, homines justificantur?

Tertio, probari potest res eadem ex ipsa summa decreti, et verborum Petri. Volunt enim Petrus et Apostoli cæteri removeere jugum legis a cervicibus discipulorum. Quid vero est removeere jugum legis, tollere obligationem, atque abrogare legem, an tollere opinionem justificationis, ac docere, nemi-

nem per eam legem justificari? si dixerint, removeere jugum, esse tollere obligationem, ergo nulla jam amplius lex obligabit Christianos, excepta lege de immolatis simulacrorum, sanguine, suffocato et fornicatione, si per legem intelligatur lex omnis non solum cæremonialis, sed etiam moralis. Atqui hoc absurdissimum esse neque ipsi quidem adversarii negare audebunt. Si dixerint tollere jugum, non esse tollere obligationem, sed opinionem tantum justificationis, ergo lex cæremonialis de circumcissione, sabbatis, neomeniis, sacrificiis pecorum non erit sublata, quoad obligationem.

Atqui id repugnat Apostolo, qui ad Galatas V. scribit: *Si circumcidemini, Christus vobis nihil proderit* (1). Cogimur igitur dicere, Apostolos jugum importabile appellasse legem cæremonialem, atque ejus obligationem declarasse per Christum omnino esse sublata. Voluisse tamen eosdem Apostolos paucas quasdam cæremonias de sanguine, suffocato et immolatis idolorum a gentibus ad tempus observari, quibus adjunxerunt continentiam a fornicatione, quod fornicatio apud Gentiles non haberetur pro peccato, sicut habebatur adulterium, homicidium, perjurium et alia id genus.

Ad illud igitur quod obijciunt, cæremonias legis non superare vires humanas præsertim addita gratia Dei, respondeo verum esse, et ideo Zachariam et Elisabetham ambulasse in omnibus mandatis, et justificationibus Domini sine querela, sed tamen dici jugum importabile, quoniam ægre ac difficulter portabatur, ut recte exponit S. Thomas in 2. sentent. dist. 28. quæst. unica, art. 4, ad 3. et Nicolaus Lyranus in hunc locum Actorum. Et Theophylactus exponens illud Matth. XXIII, et Luc. XI. *Alligant onera gravia et importabilia in humeros hominum* (2).

Ad illud autem, quod adversativa particula, *Sed per gratiam Dei etc.* videatur opponere gratiam legi simpliciter, respondeo, S. Petrum duas rationes indicasse, cur non essent obligandi Christiani ad cæremonias legis. Unam, quod eæ cæremoniæ essent jugum gravissimum.

Alteram, quod essent inutiles ad justificationem. Itaque sensus hic est verborum S. Petri: *Quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices discipulorum, quod nec nos,*

nec patres nostri portare potuimus? præsertim cum non per eas cæremonias, sed per gratiam Domini nostri Jesu Christi credamus salvari, sicut et illi salvati sunt: ubi in illa particula adversativa includitur, sive implicite continetur altera illa ratio de inutilitate cæremoniarum.

Ad illud quod lex moralis sit gravior cæremoniali, ac proinde justius dicenda sit jugum importabile, quam cæremonialis, respondeo legem cæremonialem non debere comparari cum morali præcise, sed conferri debere legem cæremonialem adjunctam morali, cum ipsa morali remota cæremoniali. Non enim lex cæremonialis dicitur jugum importabile, quia sola ipsa sit importabilis, sed quoniam adjuncta legi morali, auget vehementer onus, et fit jugum fere importabile homini jam onerato lege morali. Quare lex moralis, remota cæremoniali Judaica, non est jugum importabile habenti gratiam Dei, sed jugum suave, et onus leve; et lex cæremonialis Judaica, adjuncta morali, jugum est gravissimum, ita ut importabile dici possit. Quamvis enim per gratiam Dei portatum fuerit a nonnullis, tamen recte dicuntur etiam illi portare non potuisse, quod non sine magno labore et sudore portarunt.

Secunda objectio Calvinii ejusmodi est, Paulus ad Galat. III. pro confesso assumit legem esse impossibilem, cum dicit: *Qui ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim, maledictus omnis qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis hujus* (1). Ubi hoc argumentum texit Apostolus: *Maledictus est qui non servat totam legem, ut Moses dicit: Maledictus omnis qui non permanet etc.*, igitur qui ex operibus legis sunt, id est, qui justificari volunt implendo legem, maledicti sunt. Quæ consecutio nulla est, nisi subintelligatur assumptio ista. Atqui nullus legem totam servare potest. Sic igitur argumentum integrum conficiendum erit: *Maledictus omnis, qui totam legem non servat; Nemo potest legem totam servare; igitur maledictus omnis qui ex operibus legis est, id est, qui ut legi subjectus ex ipsius observatione justificari quærit.*

Respondeo: Assumptio necessaria, ut argumentatio Apostoli concludat, quod ipse intendit, non est illa: *Atqui nemo totam legem servare potest; sed ista: Atqui nemo suis viribus, sine fide et gratia servare po-*

(1) Gal. V, 2. — (2) Matth. XXIII, 4. — (3) Gal. III, 10.

test totam legem. Illud quoque : *qui ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt*, non significat, eos esse maledictos, qui legem implendo justificari quærent, cum dicat idem Apostolus ad Rom. II. *Factores legis justificabuntur*; sed significat, maledictos esse eos, qui suis viribus sine fide et gratia legem implere, et justificari se posse credunt. Nam paulo ante dixerat, eos qui ex fide sunt, benedicendos esse cum fidei Abrahamo, quia scriptum est : *Benedicentur in semine tuo omnes gentes*. Inde opponens fidei opera sine fide, subjungit : *Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt*.

Itaque argumentum Apostolicum est hoc : Maledictus est omnis qui non servat totam legem, at nemo potest suis viribus, sine fide et gratia totam legem servare, igitur maledicti sunt omnes illi, qui ex operibus legis sunt, id est, qui suis viribus, sine fide et gratia totam legem servare, et eo modo justificari quærent. Atque hinc intelligimus id quod sequitur : *Christus nos liberavit de maledicto legis factus pro nobis maledictum*. Non significare, ut adversarii credunt, nos liberatos a lege per non imputationem prævaricationis, sed (ut nos sæpe diximus) nos liberatos a maledicto, quia per Christi fidem et gratiam legem implere possumus et implemus.

Dicit aliquis : Apostolus Paulus loquitur eo loco de lege circumcisionis, non de lege morali, ut nos etiam supradiximus cum ageremus de libertate Christiana : legem autem circumcisionis omnino tollendam, vel sublatam esse contendit : non igitur maledictos eos esse dicit, qui legem non servant ex fide et gratia, sed qui eam quomodocumque servare volunt.

Respondeo : Beatus Paulus in epistola ad Galatas, ut etiam in epistola ad Romanos, duos errores Judaizantium, quorum unus est ratio alterius, refellit. Unus error eorum erat, servandam esse legem circumcisionis, atque aliarum id genus caeremoniarum.

Alter error erat, ideo servandam esse legem circumcisionis, quoniam observatio legis esset necessaria præparatio ad fidem et gratiam Christi, et ideo possent et deberent omnes servare legem, et justificari, ut digni essent Evangelio et promissis Christi. Apostolus igitur contra priorem errorem, dicit legem caeremonialem fuisse quasi pædago-

um, et ad tempus impositam, non esse amplius servandam, et hoc diximus cum ageremus de libertate Christiana. Contra posteriorem errorem, qui perniciosior erat, Apostolus dicit, ex operibus legis sine fide nullam posse esse justitiam, et alioqui Christum gratis mortuum esse, et in hac disputatione contra posteriorem errorem loquitur de omni lege, non solum caeremoniali, sed etiam morali. Nulla enim lex est, quæ sine fide et gratia justificare possit.

Tertia objectio sumitur ex illis verbis Apostoli ad Roman. VII. *Velle adjacet mihi, perficere autem non invenio* (1).

Respondeo : loquitur Apostolus de actu concupiscendi, quem sæpe sentimus, quando etiam non consentimus. Quamvis enim non sit peccatum sentire carnalem concupiscenciam, et non consentire, tamen nollet homo castus eam sentire, et in partem in felicitatis suæ ponit, quod cogatur etiam nolens, carne servire legi peccati. Hinc igitur Apostolus dicit : *Velle adjacet mihi, perficere autem non invenio*. Et : *Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Vide Augustinum tract. 41. in Joan. lib. VI. in Julian. cap. 41. et lib. I. ad Bonifacium cap. 10.

Quarta objectio, nemo potest vitare omnia peccata, cum scriptum sit Jacobi II. 3. *In multis offendimus omnes*. Et I Joan. I. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus*. At qui legem omnem impleat, nullum haberet omnino peccatum : igitur fieri non potest, ut lex omnis a nobis, etiam cum fide et gratia, impleatur.

Respondeo : Ab hoc argumento, quod valde Kemnitius urget, non tam facile se expediunt, qui concedunt, peccatum veniale esse proprie contra legem, ut Vega lib. XI. in Concilium cap. 20. coguntur enim dicere, legem non esse impossibilem, non quod tota simul servari possit, sed quod servari possit major ejus pars, et a meliori parte fiat denominatio. Sed videndum est illis, quid respondeant Apostolo Jacobo dicenti : *Quicumque totam legem servaverit, offendet autem in uno, factus est omnium reus*.

Solida igitur responsio est, peccata venialia, sine quibus non vivimus, non esse peccata simpliciter, sed imperfecte, et secundum quid, neque esse contra legem, sed præter legem, ut S. Thomas recte docet in 1. 2. quæst. 88. art. 1. hinc enim omnia co-

hærent. Nam qui offendit in uno, prævaricans videlicet unum præceptum, factus est omnium reus, et injustus simpliciter constituitur, et tamen in multis offendimus omnes, quia tametsi nihil facimus contra legem, tamen multa facimus præter legem. Et qui natus est ex Deo non peccat, transgrediendo legem, et tamen si dixerimus, quia peccatum non habemus, nihil videlicet præter legem faciendo, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est.

Quinta objectio, Christus Mediator est non solum in prima reconciliatione, sed etiam postea in toto vitæ nostræ tempore, ergo semper egemus intercessionem Christi, ac per hoc semper peccamus legemque transgredimur, alioqui post primam reconciliationem Christus otiosus esset. Hoc argumentum commune est Calvino, Philippo, Kemnitio et aliis, qui inde concludunt, si qua est in nobis legis impletio, illam non tam esse operum, quæ respondeant perfectioni legis, quam fidei, quæ perpetuo apprehendit remissionem.

Respondeo : Christus semper nobis Mediator est, nec unquam est otiosus, idque duplici ratione. Primo, quoniam semper nobis vires et gratiam subministrat, per quam bona opera faciamus. Ideo siquidem recte comparavit se ipse viti et nos palmitibus. Ut enim palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vite, et succum traxerit ex vite, sic nec nos nisi manserimus in Christo, et spiritum hauserimus ex ipso.

Secundo, quoniam peccata nostra, quamvis levia et quotidiana, ipse purgat, et sanguis ejus emundat nos ab omni peccato. Et si forte legem prævaricando a justitia excidamus, ipse nihilominus propitiatio est pro peccatis nostris, et non septies, sed septuagies septies nos Patri reconciliat, si per ejus gratiam conversi serio pœnitentiam agere incipiamus. Itaque non facimus nos, qui legem impleri posse dicimus, Christum Mediatorem otiosum, sed vere faciunt adversarii Christi merita inefficacia, cum docent Christum tam insigni obediencia id efficere non potuisse, ut justificatio legis impleretur in nobis.

Sexta objectio sumitur ex S. Augustino, qui in lib. 1. Retract. cap. 49. sic ait : « Omnia mandata facta deputantur, quando quicquid non sit, ignoscitur ».

Respondeo : loquitur eo loco sanctus Augustinus de summa perfectione implendi præcepta, quam dicit expressam fuisse a Domino per illa verba, Matthæi V. *Iota unum, aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant*; quærit autem num hæc perfectio possit haberi in hac vita, et respondet, non posse haberi, nisi in hoc sensu quod omnia mandata facta deputantur, quando quicquid non fit ignoscitur. Nam inter alia mandata implenda est etiam illud, ut oremus : *Dimitte nobis debita nostra*. Ex quo intelligimus eam imperfectionem in lege divina servanda asseri ab Augustino, quæ non sit prævaricatio integri præcepti, sed carentia perfectionis in ipsa legis observatione, quomodo qui scribendo, aut proferendo legem, proferret quidem omnes dictiones et syllabas, sed litterulam, aut litteræ partem aliquam non exprimeret. Hac enim similitudine Dominus usus est, cum non ait, verbum unum, sed *iota unum, aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant*.

Atque hæc dicta sint ad mentem sancti Augustini in eo testimonio explicandam. Alioqui enim si aperte dixisset Augustinus omnia mandata facta deputantur, quando si quod mandatum violatur, ignoscitur : non deberet, nec posset inde colligi, legem Domini esse impossibilem. Potest enim fieri, ut quis multa mandata integre servaverit, et postea tamen aliquod aliud mandatum non impleat, cujus prævaricationis pœnitentiam agat, et indulgentia impetrata ita salvetur, ac si mandata omnia custodisset.

Addi posset alia objectio ex præceptis : *Diliges, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*; et : *Non concupisces*. Hæc enim duo in hac vita impleri non posse probant adversarii ex Augustino et Bernardo. Sed hæc a nobis fuse tractata sunt in lib. 2. de Monachis, cap. 13. et in lib. 2. de peccato originis, qui est quintus de statu peccati, cap. 10. Ideo videntur hoc loco prætermittenda, ne fatigemus nimia repetitione lectorem.

## CAPUT XV.

*Justorum operæ non esse peccata, sed justitiam, probatur ex divinis litteris.*

Nunc veniendum est ad alterum caput hujus controversiæ de veritate justitiæ a-

(1) Rom. VII, 18. — (2) Jacob. III, 2; I Joan. I, 8.

(1) Matth. V, 18.